

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 11.6.2019
COM(2019) 266 final

**POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

**Naknadno vrednotenje dogodka evropske prestolnice kulture za leto 2017 (Pafos in
Aarhus)**

{SWD(2019) 203 final}

POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ

Naknadno vrednotenje dogodka evropske prestolnice kulture za leto 2017 (Pafos in Aarhus)

1. UVOD

To poročilo je predloženo na podlagi člena 12 Sklepa št. 1622/2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. oktobra 2006 o vzpostavitvi aktivnosti Skupnosti za dogodek Evropske prestolnice kulture za leta 2007 do 2019¹, ki določa, da Komisija vsako leto zagotovi zunanje in neodvisno vrednotenje rezultatov dogodka evropske prestolnice kulture iz prejšnjega leta² ter institucijam in organom EU poroča o navedenem vrednotenju.

Ugotovitve in metodologija naknadnega vrednotenja so celoviteje predstavljene v priloženem delovnem dokumentu služb Komisije.

2. OZADJE AKTIVNOSTI

2.1. Aktivnost EU za evropsko prestolnico kulture (EPK)

Odkar je bila leta 1985 na medvladni ravni uvedena evropska prestolnica kulture³, je program leta 1999 prerasel v povsem razvito aktivnost EU⁴. Trenutno je urejena s Sklepom št. 445/2014/EU⁵, mesta, ki so bila imenovana za EPK do leta 2019, pa so urejena s Sklepom št. 1622/2006/ES.

Namen aktivnosti EPK je opozarjati na bogastvo in raznolikost evropskih kultur in njihove skupne značilnosti ter tako spodbujati večje medsebojno razumevanje med evropskimi državljani. Hkrati je njen namen pospeševati dolgoročni razvoj mest ob upoštevanju kulture v širšem pomenu, kar vključuje družbeno-ekonomske učinke, krepitev sodelovanja med kulturnimi izvajalci, umetniki in mesti v Evropi ter sodelovanje in udeležbo lokalnih (in tujih) državljanov v kulturi.

2.2. Izbor in spremljanje evropskih prestolnic kulture za leto 2017

Skladno s Sklepom št. 1622/2006/ES sta bila do gostitve EPK v letu 2017 upravičena Ciper in Danska.

Pristojna organa obeh držav članic (tj. njuni ministrstvi za kulturo) sta vzporedno izvedla dvostopenjski izbirni postopek (priprava ožjega izbora in končno priporočilo). Svet trinajstih članov, od katerih jih je šest imenovala zadevna država članica, ostalih sedem pa institucije in organi Evropske unije, je prijave mest, ki kandidirajo, proučil na podlagi ciljev in meril iz Sklepa št. 1622/2006/ES. Na natečaj so se prijavila tri mesta na Cipru in dve na Danskem. Predizbor in končni izbor sta potekala leta 2011 oziroma 2012, ob zaključku postopka pa je

¹ UL L 304, 3.11.2006, str. 1.

² Celotno besedilo vrednotenja je na voljo na naslovu: <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/ecoc-2017-evaluation-en.pdf>.

³ Resolucija ministrov za kulturo, ki so se sestali v okviru Sveta, z dne 13. junija 1985 o letnem dogodku „Evropsko mesto kulture“ (85/C 153/02).

⁴ Sklep št. 1419/1999/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. maja 1999 o vzpostavitvi aktivnosti Skupnosti za dogodek Evropske prestolnice kulture za leta 2005 do 2019 (UL L 166, 1.7.1999, str. 1). Navedeni sklep je bil spremenjen s Sklepom št. 649/2005/ES Evropskega parlamenta in Sveta (UL L 117, 4.5.2005).

⁵ Sklep št. 445/2014/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. aprila 2014 o vzpostavitvi aktivnosti Unije za Evropske prestolnice kulture za leta od 2020 do 2033 (UL L 132, 3.5.2014).

svet priporočil, naj se naziv EPK za leto 2017 podeli mestoma Pafos in Aarhus⁶. Svet Evropske unije je mesti uradno imenoval maja 2013⁷.

Nato se je za obe mesti začelo spremljanje: napredek priprav mest je spremljal in vodil svet, sestavljen iz sedmih neodvisnih strokovnjakov, ki so jih imenovali institucije in organi EU ter katerih dodatna naloga je bila zagotoviti skladnost s programom in zavezami, na podlagi katerih sta bili mesti izbrani. Predstavniki mest Pafos in Aarhus so se jeseni 2014 in spomladi 2016 udeležili dveh uradnih sestankov spremljanja, ki ju je sklicala Komisija. Ob koncu postopka spremljanja je svet Komisiji pripravil pozitivno priporočilo o dodelitvi po 1,5 milijona EUR vredne denarne nagrade v čast Meline Mercouri obema mestoma. Denarna nagrada, ki se financira v okviru programa Ustvarjalna Evropa⁸, je bila obema EPK izplačana jeseni 2016.

2.3. Teme in usmeritev obeh EPK za leto 2017

Začetki mesta Pafos na Zahodnem Cipru segajo v neolitik. Mesto in celotna država sta na križišču Vzhodnega Sredozemlja, zaradi česar se v tej regiji staplja več kultur. S samo 35 000 prebivalci je Pafos tudi ena najmanjših evropskih prestolnic kulture doslej. Osrednja zamisel programa za Pafos 2017 je temeljila na antični tradiciji, ko se je kultura razvijala v odprtih prostorih. V okviru „tovarne kulture na prostem“ (izraz, ki je bil v prijavi večkrat poudarjen) kot pomembnega dela kulturnega programa so se zavezali, da bodo obšli vsa območja in skupnosti v Pafosu, prikazali dejavnosti programa Pafos 2017 ter ustvarili skupen prostor komunikacije in sodelovanja za vse. V osrčju zamisli niso bili le odprti prostori, temveč tudi odprtost v smislu strpnosti, sprejemanja, spodbujanja in vključevanja različnih kultur, zamisli in ver.

Cilj EPK v Pafosu je bil izražen v njenem geslu „Vezi med celinami, mostovi med kulturami“. Geslo je izražalo potrebo po medsebojnem povezovanju in gradnji mostov med ločenimi prebivalci Pafosa, vključno s stalnimi prebivalci, obiskovalci in priseljenci. Opozarjalo je tudi na pomen povezovanja raztresenih območij mesta ter ustvarjanje skupnega prostora iz celotnega okrožja Pafos, ki bi si ga dobesedno in v prenesenem pomenu delili vsi državljani. Nazadnje je poudarjalo potrebo, da se z različnimi projekti premostijo razlike med grško in turško skupnostjo na Cipru.

Aarhus je bil ustanovljen v 8. stoletju kot utrjeno vikinško naselje v naravnem pristanišču ob ustju reke. V zadnjih desetih letih se je mesto znatno razširilo, njegovo prebivalstvo se je povečalo za več kot 15 000 novih prebivalcev (in zdaj šteje 335 000 prebivalcev) ter ustvarjenih je bilo 20 000 novih delovnih mest, večinoma v panogah znanja, storitev in inovacij. Je tudi največje mesto v regiji Osrednja Jutlandija, eni od petih regij, ustvarjenih leta 2007. Aarhus se je za EPK prijavil v okviru širšega načrta za razvoj mesta, osredotočenega na gradbeni in infrastrukturni razvoj okoli morskega obrežja, vključno z „Dokk1“, novo javno knjižnico in kulturnim centrom z umetniškimi instalacijami. Cilj prijave je bil obenem spodbujati bolj povezano upravljanje v regiji Osrednja Jutlandija, ki obsega 19 občin.

Aarhus 2017 se je predstavil s temo „Ponovni premislek“. Splošni cilj je bil s kulturnimi izkušnjami spremeniti miselnost v mestu, regiji Osrednja Jutlandija in Evropi ter poudariti tri

⁶ Vsa poročila sveta o predizboru, izboru in spremljanju so na voljo na naslednji spletni strani: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en.htm.

⁷ Sklep Sveta št. 2013/286/EU z dne 17. maja 2013 o imenovanju evropske prestolnice kulture za leto 2017 na Danskem in na Cipru ter evropske prestolnice kulture za leto 2018 na Malti (UL L 162, 14.6.2013).

⁸ Uredba (EU) št. 1295/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2013 o uvedbi programa Ustvarjalna Evropa (2014–2020) in razveljavitvi sklepov št. 1718/2006/ES, št. 1855/2006/ES in št. 1041/2009/ES (UL L 347, 20.12.2013).

osrednje vrednote, in sicer trajnost, raznolikost in demokracija, ki so ključne za projekt EU. Kulturni program je temeljil na štirih letnih časih, vsak pa se je začel z velikim MEGA dogodkom na prostem. V vsakem letnem času so bile organizirane tudi tri prireditve ob polni luni, vendar v manjšem obsegu kot MEGA dogodki. Poleg teh dogodkov je bilo v programu predstavljenih več kot 350 umetniških in kulturnih projektov, konferenc in festivalov.

3. VREDNOTENJE

3.1. Pogoji vrednotenja

Z vrednotenjem se proučujejo izvedba in dosežki obeh programov EPK za leto 2017 skozi celotno obdobje trajanja, od začetne faze do premislekov o njuni trajnosti in dolgoročnih učinkih.

Ocenjujejo se zlasti ustreznost, učinkovitost in uspešnost obeh dogodkov EPK 2017. Prav tako se proučijo dodana vrednost EU ter skladnost in dopolnjevanje aktivnosti EPK⁹ z drugimi pobudami EU. Hkrati se na podlagi teh dveh izkušenj oblikujejo sklepi.

3.2. Metodologija in omejitve izbranega pristopa

Vrednotenje in njegova metodologija sta bila zasnovana tako, da izpolnjujeta zahteve Sklepa št. 1622/2006/ES ter prispevata k razvoju podrobnejšega razumevanja uspešnosti in dosežkov aktivnosti EPK. Zlasti je vrednotenje dragocena priložnost za kritičen razmislek o predhodnem letu ter poudarek izkušenj in priporočil za preoblikovanje trenutnega znanja in vpogledov na podlagi novih izkušenj gostiteljskih mest.

Kot pri prejšnjih vrednotenjih logika ukrepov temelji na hierarhiji ciljev v skladu s Sklepom št. 1622/2006/ES.

Da bi bili rezultati primerljivi, je metodologija za to vrednotenje temeljila na pristopu zbiranja dokazov in analize, ki je bil uporabljen v prejšnjih vrednotenjih aktivnosti EPK¹⁰.

Vrednotenje je temeljilo na dveh vrstah podatkov in njihovih zadevnih virih:

- Primarni podatki so vključevali podatke, zbrane s terenskim delom, ali podatke, ki jih je posredovala posamezna EPK, kot so intervjuji, spletni vprašalniki in raziskave; cilj intervjujev je bil zlasti pridobiti različne poglede na posamezno EPK, vključno s pogledi ekip upravljanja, nosilcev odločanja na lokalni in nacionalni ravni, ključnih kulturnih izvajalcev, številnih partnerjev, ki so sodelovali pri izvajanju programa, in vzorcev organizacij, ki so vodile dejanske projekte ali v njih sodelovale. To vrednotenje je za razliko od prejšnjih vrednotenj EPK vključevalo tudi javno posvetovanje, ki je bilo odprta, vključujoča in dostopna pot, prek katere so lahko ljudje in organizacije prispevali svoje misli in mnenja k vrednotenju EPK.
- Sekundarni viri podatkov so obsegali dokumentacijo EU, izvirne ponudbe in prijave, notranja poročila v zvezi s postopki prijav, poročila o spremljanju in vrednotenju, študije in poročila, ki jih je pripravila ali naročila EPK, programe dogodkov, promocijsko gradivo in spletišča, statistične podatke o kulturi in turizmu ter kvantitativne podatke o financah, dejavnostih, dosežkih in rezultatih, ki jih je predložila EPK.

⁹ Sklep št. 1622/2006/ES.

¹⁰ Glej prejšnja poročila o vrednotenju na naslovu: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en.htm.

Kot pri vseh prejšnjih naknadnih vrednotenjih EPK Komisija meni, da je sprejeta metodologija primerna za pripravo poročila, ki vsebuje razmeroma trdno osnovo, na kateri je mogoče oblikovati razumne sklepe glede uspešnosti EPK.

Vendar, kot je bilo že poudarjeno v poročilu za lansko leto, omejitve še vedno predstavlja pomanjkanje osnovnih podatkov, ki bi jih bilo treba vključiti v primerjalno študijo mesta pred pridobitvijo naziva, ob začetku leta naziva in po izvedbi leta EPK. Ti podatki so bistveni za pridobitev uravnoteženega pogleda, podprtega s trdno in obsežno podatkovno zbirko, o tem, kakšen je dejanski vpliv aktivnosti EPK na mesto.

Vendar proračun, dodeljen vrednotenju (vsako leto približno 75 000 EUR), kar je sorazmerno s skromno stopnjo financiranja EU, ki jo EU neposredno zagotavlja vsakemu gostitelju EPK (nagrada Meline Mercouri v vrednosti 1,5 milijona EUR), ne omogoča izvedbe vnaprejšnje („osnovne“) in poznejše („naknadne“) študije. Dodatna posledica skromnega proračuna je, da je zbiranje primarnih dokaznih podatkov po naravi bolj kvalitativno kot kvantitativno; medtem ko so kvalitativni podatki pri vrednotenju še vedno zelo pomembni, pa nezadostna raznolikost virov podatkov pomeni manjšo zanesljivost, na primer pri dokazovanju objektivnih rezultatov in učinkov EPK na širšo udeležbo v kulturi.

Poleg tega je javno posvetovanje, ki je bilo kot posvetovalno orodje prvič preskušeno v naknadnem vrednotenju EPK, zagotovilo razmeroma ozek sklop ugotovitev, saj je bilo skupno prejetih le 76 odgovorov. To je morda razumljivo, saj je moral udeleženec posvetovanja za izpolnitev ankete poznati dejavnosti EPK (in se jih v idealnem primeru tudi udeležiti).

Zato so poročilo in njegovi sklepi utemeljeni predvsem z obsežno bazo kvalitativnih podatkov (npr. stališč in mnenj različnih vrst zainteresiranih strani), manj pa s celovitim kvantitativnim naborom podatkov.

Komisija se v celoti zaveda teh omejitev in jih priznava, pri čemer so bile zadevne omejitve opredeljene in sporočene že v delovnem dokumentu služb Komisije, priloženem predlogu sklepa o vzpostavitvi aktivnosti Unije za EPK za leta od 2020 do 2033¹¹, in v prejšnjih poročilih o naknadnih vrednotenjih EPK.

V zvezi s to težavo je v naknadnem predlogu Komisije in sklepu, ki sta ga nazadnje sprejela Evropski parlament in Svet¹², predvideno, da bodo imenovana mesta (ki so glavni financerji in upravičenci aktivnosti EPK ter kot taka v boljšem položaju, kar zadeva razpolaganje z osnovnimi podatki in pridobivanje primarnih podatkov o učinku naziva) sama postala glavni izvajalci postopka vrednotenja.

Ta nova obveznost, ki od EPK (namesto od Komisije) zahteva izvedbo naknadnega vrednotenja njihovega leta naziva, bo sicer veljala šele za nazive od leta 2020 dalje. Za EPK 2018 in 2019 bo Komisija še naprej izvajala svoje lastno vrednotenje v zgoraj opisanih omejitvah. Pozneje bo Komisija izvedla tudi splošno vrednotenje, ki bo obsegalo več let EPK, s čimer se bo lahko izmeril dolgoročni učinek aktivnosti EPK, kot je navedeno v Sklepu št. 445/2014/EU.

Poudariti je treba tudi, da sta Pafos in Aarhus prek Univerze Neapolis v Pafosu oziroma Univerze v Aarhusu naročila lokalne raziskovalne dejavnosti, da bi izboljšala svoje razumevanje učinka EPK, rezultati teh dejavnosti pa so bili upoštevani v vrednotenju Komisije, kadar koli je bilo to mogoče.

¹¹ Glej SWD(2012) 226 final, točka 2.4.4.

¹² Sklep št. 445/2014/EU Evropskega parlamenta in Sveta, glej opombo št. 5.

Končna ugotovitev je, da kljub pomanjkanju kvantitativnih podatkov in drugih neodvisnih dokazov Komisija ugotavlja zadostno trdnost dokazov, zbranih v podporo vrednotenju, ter se strinja s splošno oceno in sklepi, za katere meni, da zagotavljajo dovolj resnično in jasno sliko o aktivnosti EPK za leto 2017.

4. GLAVNE UGOTOVITVE

4.1. Ustreznost aktivnosti EPK in EPK za leto 2017

Glede na ugotovitve vrednotenja sta obe gostiteljski mesti oblikovali in izvedli kulturna programa, ki sta bila skladna s členom 167 Pogodbe o delovanju Evropske unije glede prispevka Unije k „razcvetu kultur držav članic“ in primerna glede na navedeni člen. Gostitev EPK je prispevala tudi h gospodarskemu in socialnemu razvoju obeh mest, kar je skladno s cilji Sklepa št. 1622/2006/ES.

Vrednotenje se zaključuje z ugotovitvijo, da čeprav je bil program mesta Pafos po obsegu ožji od večine preteklih programov EPK (predvsem zaradi majhnosti mesta), je uspel poudariti kulturno dediščino Pafosa v evropskem okviru, (potrebo po) medsebojnih povezavah med ljudmi znotraj mesta in širše ter potrebo po medkulturnem dialogu. Obenem je lokalnemu in tujemu občinstvu pomagal, da izvedo več o ciprski kulturi ter se seznanijo z drugimi kulturami in tradicijami.

Aarhus je oblikoval program z jasnimi dolgoročnimi cilji, s poudarkom na raznolikosti evropskih kultur in skladnim součinkovanjem s širšo razvojno strategijo mesta; osredotočil se je na nadaljnje ozaveščanje in prepoznavnost mesta, privabljanje domačih in mednarodnih turistov, izboljšanje kulturne infrastrukture, povečevanje občinstva ter proaktivno udeležbo državljanov v kulturnih dejavnostih. Program je imel tudi pomembno regionalno razsežnost v okviru novo ustanovljene regije Osrednja Jutlandija.

4.2. Učinkovitost

Razpoložljivi dokazi na splošno kažejo, da je EPK še vedno učinkovita aktivnost EU, ki zagotavlja dobro donosnost na ravni EU ob razmeroma skromni naložbi Unije: že sama podelitev naziva ima pomemben učinek finančnega vzvoda na znesek financiranja, ki ga gostiteljska mesta namenijo oblikovanju in izvajanju kulturnega programa EPK, ter je pomemben spodbujevalec interesa in financiranja najrazličnejših zainteresiranih strani, vključno z regionalnimi in nacionalnimi organi ter zasebnimi vlagatelji. Poleg tega je absolutna vrednost nagrade Meline Mercouri kot edinega neposrednega denarnega prispevka, ki ga gostiteljska mesta prejmejo od Evropske unije, skromna (1,5 milijona EUR na posamezno EPK) v primerjavi s skupnimi stroški EPK: upravni odhodki EPK 2017 so za Aarhus znašali približno 66,7 mio. EUR, za Pafos pa približno 8,5 mio. EUR.

Na ravni mest sta Pafos in Aarhus uvedla močne in uspešne mehanizme izvajanja in ureditve upravljanja, hkrati pa sta obe mesti uporabili predvsem nacionalna, regionalna in lokalna sredstva, v manjšem obsegu pa tudi sredstva EU za izvedbo kulturnih programov visoke umetniške kakovosti, ki bogatijo njune redne letne kulturne dejavnosti.

Vendar vrednotenje tudi kaže, da gostitev EPK še vedno zahteva veliko virov in pomeni dolgoročno zavezo skozi vsa leta priprave, kar je morda težko ohranjati: v mestu Pafos se je na primer dejanski proračun močno zmanjšal v primerjavi s prvotno ponudbo (za več kot 60 %), ker je bil prvotni predlog preveč ambiciozen, dodaten razlog za to zmanjšanje pa je tudi finančna kriza, ki je povzročila velik pritisk na javne proračunske sektorje na vseh teritorialnih ravneh.

4.3. Uspešnost

Oba nosilca naziva EPK sta uspešno izpolnila kratkoročne cilje iz svojih prijav, zlasti dobro pa sta se izkazala pri izvajanju obširnih in inovativnih kulturnih programov z evropsko razsežnostjo in poudarjenim vključevanjem državljanov. Uspešnost mesta Pafosa glede na njegove cilje pa je bila omejena z močnim zmanjšanjem njegovega proračuna v primerjavi s številko, predlagano v prijavi. Čeprav so bile njune vizije, programi in način izvajanja povsem različni, sta obe mesti učinkovito izkoristili EPK za raziskovanje in izražanje tem lokalnega interesa z evropsko odmevnostjo.

Obe EPK sta okrepili obseg, raznolikost in evropsko razsežnost kulturne ponudbe v njunih mestih v letu 2017 ter predstavili kulturne programe, ki so bili v primerjavi z osnovno kulturno ponudbo v preteklih letih obsežnejši, bolj raznoliki, inovativni in mednarodni. V Aarhusu je bilo na primer izvedenih 442 osrednjih projektov, v Pafosu pa 168, od katerih jih je večina presegala običajno letno načrtovanje programov obeh mest. Poleg tega je v Aarhusu v programu sodelovalo 1 200 mednarodnih umetnikov, 79 % projektov pa je vključevalo mednarodnega partnerja in/ali kulturno izmenjavo znotraj Evrope, medtem ko je bilo v Pafosu 29 % projektov v mednarodni produkciji, pri nadaljnjih 11 % pa je šlo za sodelovanje med ciprskimi in mednarodnimi umetniki. Obe EPK sta v letu 2017 razširili dostop do kulture in sodelovanje v njej, čeprav so dokazi za Aarhus, kjer je bilo skupno vključenih 3,3 milijona ljudi, zanesljivejši kot za Pafos. Obe EPK sta pomagali okrepiti kulturno zmogljivost lokalnega kulturnega in ustvarjalnega sektorja in njegove povezave z drugimi sektorji. Aarhus 2017 je na primer povečal sponzoriranje kulture ter prinesel pozitivne gospodarske koristi kulturnim in ustvarjalnim sektorjem. Pafos 2017 je okrepil razvoj občinstva, spodbudil naložbe v kulturno infrastrukturo ter razvil spretnosti in zmogljivosti lokalnih kulturnih izvajalcev. Z EPK se je prek kulture povečala mednarodna prepoznavnost Aarhusa, v Pafosu pa je EPK prispevala k bolj mednarodnemu občinstvu v kulturi.

Nazadnje se v vrednotenju ugotavlja, da obe EPK za leto 2017 ponujata zelo različne možnosti za trajnost njunih dejavnosti in izboljšane upravljanja na področju kulture. S spretnostmi in izkušnjami, ki so jih pridobili kulturni izvajalci, vključenostjo državljanov, številnejšim občinstvom in večjo mednarodno prepoznavnostjo je projekt EPK za Aarhus ustvaril potencial za dolgoročni učinek. Tudi Pafos bo imel nekatere dolgoročne koristi, vendar je bilo doslej malo storjenega, da bi se te koristi kar najbolj povečale.

4.4. Skladnost

Aktivnost EPK je ustrezna in se dopolnjuje z različnimi politikami in programi EU, ki vplivajo ne le na zainteresirane strani iz kulture, temveč tudi na zainteresirane strani, povezane z zaposlovanjem (kar na primer vpliva na gradnjo zmogljivosti) ali turizmom (število prenočitev na ležišče se je na primer leta 2017 v regiji Aarhusa povečalo za 10,9 %).

Aktivnost EPK je tudi skladna z evropskimi strukturnimi in investicijskimi skladi ter se dopolnjuje z njimi, in sicer glede na okoliščine posameznega mesta, ki prejme naziv. V primeru Pafosa so bile v letih do leta 2017 nujne naložbe v obnovo mestnega središča ter prenovo ključnih prizorišč, kot sta gledališče in kino, sofinancirane iz Evropskega sklada za regionalni razvoj.

4.5. Dodana vrednost EU

Kot je že omenjeno in prikazano zgoraj, je aktivnost EPK dosegla učinek, ki ga ukrepi držav članic samih ne bi dosegli.

Že sama „oznaka“ je ključni vidik dodane vrednosti EU pri aktivnosti EPK, saj je pomemben spodbujevalec interesa zainteresiranih strani ne le iz samega mesta, temveč tudi iz bistveno širšega okolja ter ponuja odličen okvir za evropsko sodelovanje v smislu partnerstev in prenosa dobrih praks, na primer z vzpostavljanjem zanesljivega upravljanja za izvedbo EPK, povečevanjem zmogljivosti lokalnih kulturnih organizacij ali pridobivanjem zamisli za projekte od lokalnih prebivalcev.

5. SKLEPI

Na podlagi tega poročila Komisija ugotavlja, da je aktivnost EPK še vedno pomembna na ravni EU in zelo dragocena za gostiteljska mesta ter ustvarja obsežne kulturne programe s pozitivnimi rezultati in učinki, ki pa jih na trenutni stopnji vrednotenja še ni mogoče v celoti oceniti, saj je od konca leta EPK minilo še premalo časa. Oceniti bi jih bilo mogoče pozneje v okviru zgoraj navedenega dolgoročnega vrednotenja.

Komisija tudi ugotavlja, da sta bila programa, ki sta ju izvedla nosilca naziva za leto 2017, skladna s cilji aktivnosti EPK; odražala sta evropsko razsežnost, vključevala lokalne prebivalce in zainteresirane strani ter v letu 2017 razširila dostop do kulture in sodelovanje v njej, čeprav so dokazi za Aarhus zanesljivejši kot za Pafos, predvsem zaradi omejenega proračuna, s katerim je deloval slednji. Pomagala sta tudi okrepiti kulturno zmogljivost lokalnega kulturnega in ustvarjalnega sektorja ter njegove povezave z drugimi sektorji. Z EPK se je prek kulture povečala mednarodna prepoznavnost Aarhusa, v obeh mestih pa je EPK prispevala k bolj mednarodnemu občinstvu v kulturi. V obeh primerih bi lahko leto EPK ustvarilo nekatere (fizične in nesnovne) trajnostne učinke, čeprav v Pafosu ni bilo pravega načrtovanja tovrstnih učinkov, kar kaže, da bodo slednji vedno izziv za majhna mesta, ki gostijo EPK.

Te glavne ugotovitve potrjujejo tiste iz vrednotenij EPK za leto 2016 in leta pred tem, da torej nosilci naziva EPK izvajajo kulturne programe, ki so obsežnejši in inovativnejši od običajne letne kulturne ponudbe mest, imajo močno evropsko razsežnost ter vključujejo lokalne državljane in mednarodne obiskovalce, kar je skladno s cilji Pogodbe in aktivnosti EPK.

V oceni se je pokazalo omejeno število izboljšav, zlasti potreba, da se pravočasno vzpostavijo institucionalne ureditve, ustanovi stabilna in učinkovita ekipa za izvajanje z močno politično podporo, zagotovita nacionalna podpora in vključevanje, vzpostavi pravo ravnotežje med nadzorom in umetniško neodvisnostjo, ohranijo zaveze zainteresiranih strani iz kulture, v kulturni program vključi evropsko sodelovanje in da si aktivnost EPK pri tem tudi dejavno prizadeva za širšo udeležbo v kulturi ter da se trajnostni učinki načrtujejo v zgodnji fazi¹³.

Zaradi obsega in dolžine letnega vrednotenja, ki ga Komisija izvaja v skladu s členom 12 Sklepa št. 1622/2006/ES, ni mogoče upoštevati dolgoročnega učinka EPK. Komisija je zato pripravljena proučiti tak učinek v okviru vrednotenja, predvidenega v členu 16 Sklepa št. 2014/445/EU. To vrednotenje „se osredotoči na umestitev vseh nekdanjih Evropskih prestolnic kulture v evropski kontekst, da se lahko naredijo primerjave in pridobijo koristne izkušnje za prihodnje Evropske prestolnice kulture, pa tudi vsa evropska mesta“. Dolgoročni

¹³ Glej zbirko prejšnjih priporočil na naslovu: https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/library/ecoc-compendium-recommendations_en.pdf.

učinek bo mogoče analizirati na podlagi rezultatov študije, objavljene decembra 2017 z naslovom „Evropske prestolnice kulture: uspešne strategije in dolgoročni učinki“¹⁴.

Poleg tega je treba storiti še več, da se imenovanim in prihodnjim EPK pomaga pri njihovih pristopih k vrednotenju, vključno z uporabo obsežnih podatkov. Zato je Komisija sredi leta 2018 posodobila svoje smernice za lastna vrednotenja mest, ki zdaj zajemajo tudi pojem „obsežni podatki“¹⁵. Poleg tega je septembra 2018 objavila razpis za zbiranje ponudb, da bi ustvarila vir strokovnega znanja ter zagotovila storitve gradnje zmogljivosti in dejavnosti medsebojnega učenja za naslednje ekipe za izvajanje EPK. Sklopi usposabljanja, predvideni v razpisu, vključujejo temi spremljanja in vrednotenja. Izvajalec bo izbran v prvi polovici leta 2019.

Komisija v zvezi z ureditvami spremljanja poudarja, da je začela razpravo s svetom o najboljšem načinu za zagotovitev, da bi prihodnje EPK spoštovale zaveze v svojih prijavih, zlasti finančne zaveze. V poročilih sveta o napredku in spremljanju se že izrecno obravnavajo vprašanja, za katera veljajo izbirna merila iz Sklepa št. 445/2014/EU.

Nazadnje, Komisija glede prepoznavnosti strani o EPK na spletišču Europa poudarja, da pregleduje svoji spletišči Kultura in Ustvarjalna Evropa ter da bo proučila, kako v tem okviru bolje predstaviti aktivnost EPK.

¹⁴ Glej: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/513985/IPOL-CULT_ET\(2013\)513985_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/513985/IPOL-CULT_ET(2013)513985_EN.pdf).

¹⁵ Glej: <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/library/guidelines-for-cities-own-evaluations-modmai18.doc.pdf>.